

“Waar ze kwamen scheen de zon, maar van binnen regende het vaak.”

De nieuwe muziektheatervoorstelling *Woiski vs. Woiski* vertelt het schrijnende levensverhaal van Max Woiski Sr. en Max Woiski Jr. die halverwege de vorige eeuw furore maakten met hun aanstekelijke muziek. Het is het verhaal van een vader die als één van de eerste Surinamers naar Nederland vertrok in de jaren dertig en zijn zoon die in 1950 overkwam. Het stuk laat zien dat het ondanks vrolijke deuntjes en hits als ‘Bruine Bonen met Rijst’ en ‘Rijst met Kousenband’ toch vooral om overleven ging in het witte Nederland en dat de moeizame relatie tussen vader en zoon het er niet bepaald makkelijker op maakte.

Manoushka Zeegelaar Breeveld © Jean van Lingem

Het is eind november 2017 en de repetities van *Woiski vs. Woiski* – een coproductie van muziektheatergezelschap Orkater en het Bijlmer Parktheater – zijn in volle gang. Nu nog in de studio’s van het Amsterdamse muziektheatergezelschap Orkater, maar over een paar weken verhuist de hele cast naar het Bijlmer Parktheater, waar de voorstelling maar liefst 15 keer achter elkaar wordt gespeeld, gevolgd door een tour door de rest van het land.

Buiten is het al lang donker. Binnen schaven regisseur Geert Lageveen en acteurs Manoushka Zeegelaar Breeveld en Michiel Blankwaardt aan een scène waarin een bejaarde Max Jr. – gespeeld door Blankwaardt – ruzie krijgt met zijn Hollandse verpleegster Mieke Koeman – gespeeld door Zeegelaar Breeveld. Mieke noemt de oude muzikant steevast bij zijn artiestennaam en traketeert hem tot overmaat van ramp op een broodje pom met peper en zuur. Ze herinnert hem ongewild aan zijn verleden. Hij is geen

Surinamer, maar een Nederlander en hij wil een broodje kroket. Hoewel de armen van Max Jr. verkrampt zijn en zijn vingers trillen, heeft hij nog genoeg kracht om het broodje uit haar handen te slaan en boos te worden. Iets té boos volgens regisseur Lageveen: “Je zit nu op 100 procent qua woede. Dat mag een stuk lager.” Blankwaardt is het met hem eens en probeert het opnieuw.

Een poosje later zit deze drukke repetitiedag – waarin ook choreografie en zang werden geoefend – erop en kan Blankwaardt naar huis. Zeegelaar Breeveld en Lageveen blijven nog even om wat meer te vertellen over de voorstelling.

Geert Lageveen © Jean van Lingem

Geert, laten we bij het begin beginnen. Waar gaat *Woiski vs. Woiski* over?

Geert: “Grof gezegd gaat het over de eerste Surinamers die naar Nederland zijn gekomen. Max Woiski Sr. – gespeeld door Mike Libanon – kwam in de jaren dertig hierheen. In eerste instantie om te studeren, maar hij ontdekte dat het veel interessanter was om muziek te gaan maken. Er was veel vraag naar zwarte musici. Het publiek vond dat opwindend en exotisch. Al heel snel kwam zijn vriendin en latere vrouw Alma Braaf – tevens gespeeld door Manoushka – naar Nederland. Zij was de liefde van zijn leven. Later is zijn zoon ook naar Nederland gekomen. Wij laten de ervaringen zien van de eerste zwarte mensen in een overwegend witte maatschappij. Vader en zoon hebben een andere houding daartegenover. Daar waar de vader zoveel mogelijk probeert te profiteren – ‘ze willen mij om mijn huidskleur, dus zorg ik daarvoor’ – verzet de zoon zich hiertegen. Hij vindt zijn vader een zwarte clown. Uiteindelijk neemt hij toch dezelfde rol aan als zijn vader. Met het verschil dat Max Sr. het met ongelooflijk veel plezier doet en Max Jr. met heel veel frustratie.”

“Het verhaal gaat ook over Nederlanders die uit een ander gebied komen en hier hun geluk komen beproeven.”

Heb je een idee waar die frustratie vandaan kwam bij hem?

Geert: “Die kwam voort uit temperament denk ik. Het is een heel erg ingewikkelde vader-zoon relatie. Die verhouding vormt ook een belangrijk deel van de voorstelling. De vader is een enorme player, een trickster, iemand die overal onderuit weet te komen op een charmante manier. Hij krijgt hiervoor ook veel respect van zijn omgeving. De zoon is rechtlijniger en minder makkelijk daarin. Bovendien hebben ze elkaar lange tijd niet gezien. De vader verdween naar Nederland, terwijl de zoon zijn hele jeugd heeft doorgebracht in Suriname. Omdat hij veel zwarter was dan zijn vader had hij in Suriname een veel lagere plek op de maatschappelijke ladder. Zo moest hij bij zijn grootouders thuis in de keuken eten in plaats van in de eetkamer en dat terwijl hij een volwaardig kleinkind was. Daar schuurt het al heel erg in die relatie. Op een gegeven moment laat de oude Max zijn zoon naar Nederland komen en ook dat blijkt te zijn vanwege zijn huidskleur. Wat hem in Suriname tegen zat, wordt hier zijn voordeel.”

“In Nederland was je als zwarte man alleen maar goed om tandpasta te verkopen, bokser te worden of een nachtclub te hebben en muziek te maken.”

Manoushka: “Tot op een bepaalde hoogte. Zolang hij muziek maakte en op het podium stond was het een voordeel, verder niet. Het verhaal gaat ook over Nederlanders die uit een ander gebied komen en hier hun geluk komen beproeven. En dan blijkt dat muziek de weg is, of je nou kan spelen of niet. Beide heren waren geweldige muzikanten, maar er waren voldoende jongens waarmee ze speelden, waar het enkel om de huidskleur ging en niet om hun kwaliteiten als muzikant. De hiërarchie die in Suriname bestond op het gebied van huidskleur was hier twee keer zo erg. In Nederland was je als zwarte man alleen maar goed om tandpasta te verkopen, bokser te worden of een nachtclub te hebben en muziek te maken. Met name in de tijd van Max Sr. waren Surinamers een exotische bezienswaardigheid en hij was niet eens zo zwart. Het leek allemaal heel gezellig dat muziek maken, maar dat was het helemaal niet. Hij kreeg veel kritiek in die tijd en moest heel hard werken om te overleven.”

Geert: “Dat vind ik een bijzonder gegeven en ik hoop wil dat in de voorstelling helder wordt. Aan de ene kant lieten ze waar ze kwamen de zon schijnen, maar van binnen – en dat is het tragische - regende het vaak. Het publiek kwam

voor die vrolijke buitenkant en die nieuwe ritmes die ze niet kenden. Ze hebben Nederland daarmee verrijkt. Maar ze hebben er verdomd weinig voor teruggekregen. Ze raakten uiteindelijk al hun bezittingen kwijt en zijn allebei arm en berooid geëindigd. Niet alleen materieel, maar ook arm in de zin dat ze hun familie van zich hebben afgestoten. Vader en zoon zijn in een ruzie terechtgekomen die nooit meer is opgelost. En dat geldt ook voor de zoon en zijn eigen kinderen.”

Geert Lageveen in gesprek met musici ©Jean Van Lingem

Woiski vs. Woiski gaat over twee muzikanten. Wat kunnen de bezoekers verwachten op dat vlak?

Geert: “We hebben een live band die bestaat uit drie topmuzikanten: Vernon Chatlein, Sophie Anglionin en onze muzikale boss Gery Mendes. We gebruiken sowieso de muziek van de Woiski’s zelf. Zo hoor je liedjes die al heel lang populair waren in Suriname, waar Max Sr. een slinger aan heeft gegeven. Hij deed dat onder andere met een bijzondere fluit - de flageolet - en er zit muziek in die de tijd duidt waarin de verschillende scènes zich afspeelden. Zo zingt Manoushka een nummer van Irvin Berlin uit de jaren dertig en zit er een stukje Lili Marleen in uit de jaren veertig. Gery Mendes speelt ook moderne, eigen muziek en soms neemt hij een nummer van de Woiski’s als uitgangspunt en gooit daar zijn eigen saus overheen. Alle muzikanten acteren. Zo speelt Gery een nachtclubportier die tevens fungeert als master of ceremony en hij doet dat met verve.”

“We gebruiken sowieso de muziek van de Woiski’s zelf. Zo hoor je liedjes die al heel lang populair waren in Suriname, waar Max Sr. een slinger aan heeft gegeven.”

Manoushka, naast Mieke Koeman – een Hollandse verpleegster ‘met rood haar en sproeten’ – speel je Alma Braaf – de echtgenote van Max Woiski Sr. Wie was zij?

Manoushka: “Alma Braaf was een heel stoere, sterke vrouw. Ze heette Braaf, maar er zat niets braafs aan. Ze kwam op haar negentiende ongetrouwd vanuit Suriname naar Nederland. Ze trouwt met Max Sr., krijgt drie kinderen en neemt Max Jr. in huis. Ze is danseres en zangeres en houdt met heel haar hart van haar man. Het leven met hem is één groot avontuur. Ze danst en maakt muziek in La Cubana - de nachtclub van Max Sr. – en vergeeft hem al zijn fratsen met andere vrouwen. Ze gelooft in hem en leeft met hem haar droom.”

Gery Mendes & Manoushka Zeegelaar Breeveld © Jean van Lingen

Het is de eerste keer dat jullie samen aan een voorstelling werken. Hoe verloopt die samenwerking?

Manoushka (lachend): “Dat gaat heel goed. Ik doe gewoon alles wat hij zegt. Er is voldoende ruimte om wat ik zelf meebreng in Alma te plaatsen.”

Geert: “Toen het script af was hebben Manoushka, Mike en Michiel meteen hun schouders eronder gezet.”

Is het stuk anders geworden door jouw input Manoushka?

Manoushka: “Niet zozeer anders, maar het verhaal ligt wel heel dichtbij mij. Ik ben geboren in Rotterdam en was heel klein toen mijn ouders naar Suriname verhuisden. Als je uit Suriname komt weet je alles over Nederland en dan kom je hierheen en ontdek je dat ze helemaal niets van jou weten. Dat was al in de jaren dertig zo voor vader en zoon Woiski, maar dat gaat ook op voor mij. Het is pijnlijk dat er wat dat betreft weinig is veranderd en dat terwijl er zoveel Surinamers in Nederland wonen.”

“Zo vertellen we het verhaal van de ontworteling van twee mannen die Suriname verlaten en naar Nederland komen. Maar eigenlijk is die ontworteling al veel eerder begonnen.”

Jullie spelen de voorstelling in het hele land, maar starten in het Bijlmer Parktheater in Amsterdam Zuidoost, waar ook veel Surinaamse Nederlanders wonen. Wat verwachtten jullie van de voorstellingen in de Bijlmer?

Geert: “Ik vind het ontzettend leuk dat we dit stuk met het Bijlmer Parktheater maken. We gaan daar straks monteren en we spelen er 15 keer achter elkaar. Dat brengt een ander publiek mee, dan de theaters waar Orkater meestal speelt. Dat vind ik super tof. Hoe dat gaat uitpakken, weet ik niet. Vandaag repeteerden we een scène die refereert aan de hit van Max Sr. uit 1950 waarin het recept voor bruine bonen met rijst voorkwam. Manoushka zei toen: ‘Als ik ga zeggen dat er gember in moet, dan gaan mensen roepen dat dat er niet in hoort.’ Dat is alleen maar leuk. Maar deze voorstelling is absoluut niet voor één doelgroep. Het is een universeel verhaal. Het is ook super boeiend voor witte Nederlanders die rechtstreeks worden aangesproken in de voorstelling.”

Manoushka: “De voorstelling gaat over onze gezamenlijke geschiedenis. Het is voor inheemse, Surinaamse en Turkse Nederlanders. De voorstelling is herkenbaar voor iedereen die hier woont, dus we willen ook graag dat allerlei soorten Nederlanders gaan komen.”

Wat hopen jullie dat de bezoekers meenemen na het zien van de voorstelling?

Geert: “Ik hoop op emotie. Dit is een familieverhaal waarin de zaken verschrikkelijk mislopen. Dat is tragisch en dat mag je voelen. Ik wil mensen aan het denken zetten. Soms op een lichte, ironische manier en soms iets pittiger. Zo vertellen we het verhaal van de ontworteling van twee mannen die Suriname verlaten en naar Nederland komen. Maar eigenlijk is die ontworteling al veel eerder begonnen. We raken dat gegeven licht aan in het stuk. Die ontworteling begon al toen de eerste ‘slaven’ tegen hun wil naar Suriname werden gebracht. Het lukte de eerste Woiski die voet aan wal zette in Suriname niet om dat van zich af te schudden. Hij kon geen gelukkig leven leiden zoals velen dat willen. En dat geldt ook voor onze Woiski’s. Ze

hebben een enorm avontuurlijk leven geleid, ze hebben geld verdiend en verloren, er was heel veel liefde, maar ook heel veel haat. Het zijn boeiende, fascinerende levens, maar je zou willen dat ze wat gelukkiger waren geweest. Dat het lot ze wat gunstiger was gezind.”

Manoushka: “Dat vind ik het meest interessante aan dit verhaal. Ze kwamen hier en konden alleen maar succesvol zijn als ze vrolijke muziek speelden en leuk deden. Max Jr. wilde graag klassieke muziek spelen, maar er was niemand die hier stond te wachten op een grote, zwarte man die dat soort muziek maakt.”

Geert: “Vandaag stond er nog een groot artikel in de Volkskrant over de eerste zwarte dirigent van Nederland. Sensationeel genoeg om er een groot artikel aan te wijden en dat in 2017. Zo hard gaan we dus niet.”

Manoushka: “Dat is precies wat ik wil dat mensen zich realiseren na het bezoeken van deze voorstelling. Hoeveel is er nou daadwerkelijk veranderd? En hoezo zijn de zwarte mensen van de entertainment? Voor een deel is dus wat er zeventig jaar geleden is gebeurd nog steeds super actueel. Natuurlijk zijn er hier allemaal Surinamers naartoe gekomen die van alles zijn geworden. Maar dit is weer een mooie gelegenheid om te vertellen hoe lang ze al hier zijn en dat we onlosmakelijk met Nederland zijn verbonden. Het is groot nieuws dat er een eerste zwarte dirigent is. Voor mij is dat gewoon een dirigent. Punt. *I don't care* dat hij zwart is, maar blijikbaar is dat nog steeds bijzonder.”

Regie: Geert Lageveen (1961) heeft vrijwel bij alle Nederlandse theatergezelschappen gewerkt. Hij acteert niet alleen, maar schrijft en regisseert ook. Vanaf 2000 is Lageveen vast verbonden aan muziektheatergezelschap Orkater.

Manoushka Zeegelaar Breeveld (1970) is actrice, zangeres en schrijfster. Ze is geboren in Rotterdam en voornamelijk in Suriname opgegroeid. Ze speelde in producties op toneel, het witte doek en op televisie. Ze was o.a. te zien in de film *Sonnyboy* en speelde

in stukken als *Gejaagd door de Wind*, *Sophie & Nola* en *We Hadden Liefde We Hadden Wapens*.